

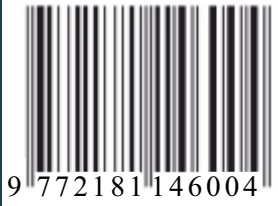
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTI

Научный вестник Бухарского государственного университета
Scientific reports of Bukhara State University

2/2024

E-ISSN 2181-1466

9 772181 146004

ISSN 2181-6875

9 772181 687004

@buxdu_uz

@buxdu1

@buxdu1

www.buxdu.uz

2/2024

	ionalar” hajviyalarining statistik tahlili	
Rasulov Z.I., Murtazoyev O.N.	Badiiy matn tahlilida intertekstual birliklarning ahamiyati	281
Ubaydullayeva M.O’.	Frazeologik birliklarning semantik-grammatik va funksional xususiyatlari	285
Фалеева Е.В.	Английские неологизмы различных поп-культур	292
Шарипова Д.К.	О сравнении традиционных и современных (электронных) словарей	296
Mamarasulova G.A., Xojimurodova Sh.E.	Distinctive characteristics and complexity of socio-political texts	303
Cho’liyev R.A.	Badiiy asar tilining o’rganilishi va uning ahamiyati	308
Norova M.F.	Stylistic functions of jargonisms in artistic imagery	312
ADABIYOTSHUNOSLIK *** LITERARY CRITICISM *** ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ		
Ishankulova D.A.	Umar Xayyom ruboiylarining shubhali nusxasi	316
Narzullayeva F.O., Asadov A.B.	Maqol va aforizmlarning ahamiyati	321
Xamidova M.A., Odilova G.K.	O’zbek va jahon bolalar adabiyotida glyuttonik qahramonlar va yetakchi syujetlar tahlili	327
Сафин Д.Ш.	Особенности представления дополнительных данных в словарных статьях немецких лексикографических источников (на материале «Немецко-русского словаря разговорного языка» А.В. Безрукова)	333
Gasimov R.A.	The artistic-structural essence of monologues in the dramas by Jalil Mammadguluzade	337
Ёвкачева З.М.	Типы адресантов в аспекте языковой оценки: анализ писем М.И. Цветаевой	343
Rahmonova Sh.R.	O’zbek mumtoz adabiyotida va Navoiy ijodida ijtimoiy faol shaxs masalasi	347
Kasimova R.R., Saloyeva M.A.	Ingliz va o’zbek topishmoqlari genezisi va spesifikasi	354
“NAVOIY GULSHANI”		
Ibotova M.O.	Alisher Navoiy g’azaliyotida mahzun ko’ngul, g’amnok ruh rasviri	358
FALSAFA VA HUQUQ, SIYOSATSHUNOSLIK *** PHILOSOPHY, LAW AND POLITICAL SCIENCES *** ФИЛОСОФИЯ, ПРАВО И ПОЛИТОЛОГИЯ		
Хикматов Ш.Ш.	Ногиронлиги бўлган шахсларнинг хуқуқларига доир халқаро стандартлар	360
Qarshiyev N.O.	Markaziy Osiyo mintaqasiga xos global muammolarga yechim topishda siyosiy partiyalar faoliyatini takomillashtirish istiqbollari	367
Махмудбоев Б.	Янги Ўзбекистонда ахборот хавфсизлигини амалга оширишнинг истикболли йўналишлари	372
Саъдуллаев Ж.Н.	Жиноят процесси иштироки сифатида гувоҳ иштироки: муаммо ва таклифлар	378
Сойилов Ф.Ф.	Эксперимент тергов ҳаракатининг процессуал жиҳатлари	383
TARIX *** HISTORY *** ИСТОРИЯ		
Рашидов Ў.У.	Бухоро амирлигининг сиёсий аҳволи	389
Ergashov Z.B.	Turkiston general gubernatorligining firma va kompaniyalar bilan savdo aloqalari	394
IQTISODIYOT *** ECONOMICS *** ЭКОНОМИКА		
Salimov A.F.	Mintaqaviy statistikaning rivojlanish istiqbollari	399
Valiev O.Sh.	The role of FDI, ODA and remittances in the economic growth of Uzbekistan	403

MAQOL VA AFORIZMLARNING AHAMIYATI

Narzullayeva Firuza Olimovna,

*Buxoro davlat universiteti Ingliz adabiyotshunosligi va
tarjimashunoslik kafedrasi katta o'qituvchisi, PhD
f.narzullayeva@buxdu.uz*

Asadov Alisher Bahodirovich,

*Buxoro davlat universiteti Qiyosiy tilshunoslik,
lingvistik tarjimashunoslik yo`nalishi 2-kurs magistranti*

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'zbek va ingliz maqollarining umuminsoniy xususiyatlari va ularning xalq og'zaki ijodining boshqa janrlariga nisbatan o'xshash va farqli jihatlari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, o'zbek va ingliz aforizmlarining tilshunoslikda o'rganilish jihatlari e'tibor qaratilgan hamda o'zbek, ingliz maqol va aforizmlarining muqobil tahlillari bayon qilingan.

Kalit so'zlar: maqol, aforizm, hikmatli so'z, xalq og'zaki ijodi, obraz, fikr, folklor, wordplay, tilshunoslik.

PROVERBS AND APHORISMS AND THEIR IMPORTANCE

Abstract. This article examines the universal features of Uzbek and English proverbs and their similarities and differences compared to other genres of folk art. Also, aspects of studying Uzbek and English aphorisms in linguistics are given, and alternative analyses of Uzbek and English proverbs and aphorisms are described.

Keywords: proverb, aphorism, wise saying, folklore, image, thought, wordplay, linguistics.

ПОСЛОВИЦЫ И АФОРИЗМЫ И ИХ ЗНАЧЕНИЕ

Аннотация. В данной статье рассматриваются универсальные особенности узбекских и английских пословиц, их сходства и различия по сравнению с другими жанрами народного творчества. Также приводятся аспекты изучения узбекских и английских афоризмов в лингвистике, описываются альтернативные анализы узбекских и английских пословиц и афоризмов.

Ключевые слова: пословица, афоризм, мудрое изречение, фольклор, образ, мысль, игра слов, языкознание.

Kirish. Millatni o'zligini ko'rsatuvchi milliy qadriyatlarni, xalqning madaniyatini ifodalovchi omillardan biri bu xalq og'zaki ijodidir. Xalq og'zaki ijodining eng muhim janrlaridan biri bo'lmish maqollar tilshunoslik va folklorshunoslikda o'rganilayotgan eng muhim mavzulardan biridir. Folklorning eng muhim janrlaridan biri bo'lgan maqollarni, umuman, xalq ijodiyotini o'rganish, tadqiq qilish, bugungi kunda juda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Xalq og'zaki ijodi haqida ilmiy ish olib borgan dunyodagi hamma olimlar maqollarda millatning dunyoqarashi, hayot va tabiat voqealariga bo'lgan munosabati aks etganini alohida ta'kidlaydilar. Haqiqatdan ham, agar o'zbek maqollari namunalari murojaat qilsak, bu fikr juda to'g'ri ekaniga ishonchimiz komil bo'ladi. «Tulki o'z uyasiga qarab hursa, qo'tir bo'ladi» maqolida ajdodlarimizning o'z vataniga bo'lgan hurmati, vatanni talash emas, himoya qilish kerakligi haqidagi fikri aks etgan. «Kim tutunni ko'zg'otsa, o'ziga tutaydi» maqolida esa har bir ishni hamjihatlik bilan amalga oshirish kerakligi ta'kidlanadi. «Vaqt belgisi ilmdir» misolida xalqimizning minglab yillar davomida ilmga bo'lgan munosabati o'z ifodasini topgan. «Shoshqaloq pashsha, sutga tushadi»da har bir ishni mulohaza bilan o'ylab bajarish nazarda tutiladi. «Til bilan bog'langan, tish bilan ochilmas» maqolida bir tomondan vafodorlikka chaqirish mazmuni aks etgan bo'lsa, ikkinchi tomondan odamlar, oilalar, mamlakatlar o'rtasidagi nizolar muzokara yuritish yo'li bilan hal etilishi kerakligi uqtiriladi. Bu maqollarning har birida hayot-mamot masalalari, insonning tabiati, bag'ri keng odamgina el orasida hurmatga sazovor bo'lishi qayta-qayta uqtirilgandir.

Tajriba shuni ko'rsatadiki, maqolning el orasida keng tarqalishi, ularda haqiqat ifodasi bilan aloqadordir. Agar maishiy hayotda biron narsa predmetning ishlatilishi to'xtatilsa, ma'lum muddatdan so'ng

ana shu narsa nomi ishtirokidagi maqol sekin-asta iste`moldan chiqadi. Jumladan, «Choriq», «Xoqon» kabi so`zlar tilimizda kam ishlatilgani sababli bularning ishtirokidagi maqollar ham yo`qolib ketgan. Yoki O`zbekistonning deyarli hamma viloyatlarida «Yer haydasang kuz hayda, kuz haydamasang yuz hayda» maqoli keng tarqalgandir. Ammo Xorazm xududlarida yashaydigan yurtdoshlarimiz bu maqolni o`z ma`nosida ishlatmaydilar. Chunki Xorazmda yer osti suvlari yer qatlamiga juda yaqin joylashgani tufayli bu viloyatda dehqonchilik tajribasida kuzda ekin maydonlari haydalmaydi. Ma`lum bo`ladiki, xalqimiz tomonidan qo`llanadigan har bir maqol hayot tajribasidan o`tgan, zamonlar sinoviga bardosh bergan so`z san`ati namunasi. Maqol, matal va idiomalar xalq-aql idrokining mahsuli, uning hukmi, ko`p asrlik tajribalari, turmushdagi turli hodisa-voqealarga munosabati demakdir. Dunyodagi hamma xalqlarning tillarida ham do`stlik, birodarlik, hamjihatlik va hamkorlik to`g`risida juda ko`p maqollarni uchratganmiz. Jumladan, Sharq xalqlarida ham do`stlik to`g`risida ajoyib maqollar yaratilgan. Boshqird maqoli "Xalqlarning do`stligi -ularning boyligidir" deb tasdiq qiladi. Zotan, do`stlikdan ham ortiq, davlat, boylik bo`lishi mumkinmi?! Do`stlik bebaho boyligidir.

Aforizm adabiy va falsafiy bayonning eng ifodali shakllaridan biridir. Bu chuqur ma`no yoki donolikni o`z ichiga olgan qisqa, tushunarli va esda qolarli jumladir.

"Aforizm" so`zi yunoncha "aforismos" dan olingan bo`lib, "ta`rif" yoki "xulosa" degan ma`noni anglatadi. Aforizmlar janr sifatida qadimgi davrlarga borib taqaladi va dastlab mashhur va donishmand kishilar tomonidan tuzilgan mujassamlashgan fikr va mulohazalar edi. Suqrot, Platon, Arastu kabi qadimgi faylasuflar o`z g`oyalari va falsafiy munosabatlarini ifodalash uchun aforizmlardan foydalanganlar.

Aforizmning asosiy xususiyati uning qisqaligi va manodorligidir. U ko`pincha faqat bitta jumladan iborat bo`ladi, lekin u oson esda qoladigan va baham ko`riladigan kuch va ma`noga ega. Aforizmning tuzilishi xilma-xil bo`lishi mumkin: u aniq va ixcham bo`lishi mumkin, so`z yoki metafora o`yinini o`z ichiga oladi, shuningdek, o`quvchida hissiy munosabatni uyg`otadi.

Aforizmlar, qoida tariqasida, o`quvchiga o`ylash va mulohaza yuritish imkonini beradigan donolik va chuqur fikrlarni o`z ichiga oladi. Ular hayot, insoniy munosabatlar, axloq va boshqa ko`p narsalar haqida muhim haqiqatlarni ifodalaydi. Aforizmlar o`ziga xos "donolik marvaridlari", turli kontekstlarda qo`llanishi mumkin bo`lgan siqilgan ifoda shakllaridir.

Adabiyot va falsafada aforizmlar katta o`rin tutadi. Ular hayotiy saboqlarni tasvirlash, hissiy holatlarni ifodalash yoki matnga shunchaki chuqurlik va ma`no qo`shish uchun ishlatilishi mumkin. Bundan tashqari, aforizmlar kundalik nutqda va ijtimoiy tarmoqlarda, ayniqsa, odamlarni ilhomlantiradigan va rag`batlantiruvchi turtki shaklida keng qo`llaniladi.

Aforizmlar - bu chuqur ma`no yoki hikmatni o`z ichiga olgan qisqa, ifodali va esda qolarli bayonotlar. Ingliz adabiyotida aforizmlar ko`p asrlarga cho`zilgan uzoq va boy tarixga ega.

Ingliz aforizmlarining kelib chiqishini qadimgi yunon va rim adabiyotlarida topish mumkin. Sokrat, Platon va Tsitseron kabi mualliflarning klassik asarlarida ingliz aforistlari uchun ilhom manbai bo`lgan ko`plab dono va ixcham iboralar mavjud.

Ingliz adabiyotida aforizmlar Uyg`onish davrida alohida mashhurlikka erisha boshladi. O`sha davrning mashhur aforistlaridan biri frantsuz yozuvchisi Mishel de Montaign bo`lib, uning asarlari ingliz tiliga keng tarjima qilingan. Uning hayot, sevgi va inson tabiati haqidagi aforizmlari Angliyada mashhur bo`ldi.

Buyuk ingliz dramaturgi Uilyam Shekspir ham ingliz aforizmlarining rivojlanishiga katta hissa qo`shgan. Uning pyesalari va sonetlari hali ham mashhur bo`lib, kundalik nutqda qo`llaniladigan so`zlarga to`la. Bunday aforizmga misol sifatida "Gamlet" spektaklidagi mashhur iborani keltirish mumkin: "Bo`lish yoki bo`lmaslik, bu savol."

Keyinchalik ingliz adabiyotida aforizmlar rivojlanishda davom etdi. XVIII asrda ingliz yozuvchisi va tanqidchisi Samuel Jonson o`zining aql va chuqur ma`noni uyg`unlashtirgan aforizmlari bilan mashhur edi. Uning mashhur so`zlaridan biri: "Bilim hamma narsadan eng qudratlisidir".

XIX asrda ingliz shoiri va yozuvchisi Oskar Uayld ingliz aforistik an`anasining ko`zga ko`ringan namoyandalaridan biriga aylandi. Uning asarlarida hayot, sevgi, san`at haqidagi zukko va shirali aforizmlarni uchratish mumkin. Bunday aforizmga misol: "Men doim haqiqatni aytaman. Hatto yolg`on gapirsam ham".

XX asrda ingliz adabiyoti ham ko`plab iste`dodli aforist mualliflarni dunyoga keltirdi. Ular orasida Uinston Cherrill, Doroti Parker, Gerbert Brun bor. Ularning bayonotlari zamonaviy ijtimoiy-siyosiy voqelikni aks ettirdi va kitobxonlar xotirasida saqlanib qoldi.

Bugungi kunda ingliz aforizmlari mashhur bo`lib, mualliflarni ham, kitobxonlarni ham ilhomlantiradi. Ularni adabiy asarlar, filmlar, iqtiboslar ijtimoiy tarmoqlarda va turli internet resurslarida topish mumkin.

Asosiy qism. Maqol xalqning pand-nasihat, ma`naviy axloqiy xulosasi, xalq milliy ruhining aksidir. Maqol xalq idrokining mahsuli, uning xukmi, ko`p asrlik tajribalari majmui, turmushdagi turli voqea-

hodisalarga munosabatining ifodasidir. Maqol kundalik hayotda, kishilarning bir- birlari bilan muomalada bo'lish jarayonida tug'iladi. Xalq maqoli xalqning mulkidir, masalan, maqol qayg'usi -xalq qayg'usi, maqol g'azabi- xalq g'azabi, maqol kulgisi -xalq kulgisi va xalq kinoyasi demakdir. Maqol ishlatmagan bironta xalq, maqol ishlatmagan bironta til yo'q. Maqollar borki, "shirin" pand-nasihati qiladi, aql o'rgatadi, mard va botir bo'lishga da'vat etadi, "achchiq" aybingizni dangal yuzingizga aytadi. Maqol xalq orasida kun sayin tug'ilib turganidek, ota-bobolar so'zi sifati avlodlardan avlodlarga meros bo'lib o'tadi. Bu merosni xalq ko'z qorachig'iday saqlaydi. Har bir maqol ham ma'no, ham shakl, ham stilistik funksiyasi jihatidan o'ziga xos xususiyatga ega. Lekin shunga qaramay, hamma maqollarda ham qandaydir bir umumiylik bor. Avvalo maqol zamirida -xalq hikmati yotadi. "Axmoqqa javob -sukut" deydi o'zbeklar; ruslar esa "durak varchit, umniy molchit" deb aytadilar, Bu maqolning qanday hikmati bor? Axir bir axmoq haqorat qilaversa, bunday paytda jim turib bo'ladimi? Ha, jim turib bo'ladi, -deydi maqol. Nodon odam bilan aytishish oson, biroq chidam bilan sukut saqlash har kimning ham qo'lidan kelmaydi. Ikkinchisidan, axmoqning haqoratlariga haqorat bilan javob qilish - sharmanda bo'lish, ya'ni o'zing ham axmoq bo'lding demakdir. Aytuvchi axmoq bo'lsa, tinglovchi dono bo'lishi kerak deydi maqol. Binobarin, axmoqqa qarshi eng dono javob -sukut qilishdir. O'zbeklarda "nodonga so'zlagan essiz so'zim, o'likka yig'lagan esiz ko'zim" degan maqol bor. Ruslarda "duraku uchit -chto myortvogo lechit" deyдилar. Qanchalik zo'r berib yig'laganing bilan o'lgan odam qayta tirilmaganidek, nodon odamga qanchalik aql o'rgatmagin, u dono bo'lmaydi. Bu maqolning ruscha muqobili ham xuddi shunday fikrni olg'a suradi: "axmoqqa aql o'rgatish o'likni davolash bilan barobar". Ko'rinadiki, bir qancha oddiy so'z bilan ta'bir qilinadigan chuqur axloqiy g'oya qisqa, ixcham bir qolip shakliga kirgan. Demak, shakl ixchamligi maqollarga xos ikkinchi belgidir. Maqollar tarkibidagi so'zlarning bir-biriga qo'fiyalanib kelishi va allitiratsiya (so'z tarkibidagi tovushlarning uyg'unlashuvi, takror kelishi), qarama-qarshi so'zlarning birikishi ham maqollarning shakl xususiyatlariga xos belgilaridir. Masalan, "oy tunda kerak, aql kunda kerak", "kun ko'rmagan kun ko'rsa, kunduz kuni chiroq yoqar".

Ko'pincha maqollarga xos uchinchi belgi ularning majoziy ma'noda (ko'chma ma'noda) ishlatilishidir. Masalan, "daraxt bir yerda ko'karadi". Maqol turmushda sinalgan, ma'lum ezgu, tugal, umumiy ma'no anglatuvchi, ixcham bir shakldagi xalq hikmatidir. Matallarni bizda xalq jonli nutqning bir kategoriyasi deb e'tirof qilish aniq bo'lmay kelganligidan, ularni ma'nosiga qarab klassifikatsiya qilish masalasi ham maxsus o'rganilishi lozim. Matal narsa va hodisalarni obrazli ifodalovchi, tilda keng ishlatiladigan ibora va nutq axborotlaridir. Matal so'zlovchining o'z nutqi mazmuniga munosabatini ifodalaydi. Matal kishining xotirasida osongina saqlanib qoladi. Shuni aytish kerakki, maqol va matallarda qandaydir bir umumiylik bor. Bu umumiylik shundan iboratki, ularning har ikkalasi ham nutq ta'sirchanligini oshirish, fikrni tayyor nutq formulalari bilan ifodalash va uni mazmundor qilish niyatida ishlatiladi. Shuning uchun maqol bilan matalni bir-biridan farqlash ancha qiyin. Lekin tugal fikrni bevosita ifodalovchi maqollardan matallarni farqlamoq kerak. Matal aytilmoqchi bo'lgan fikrni biror vosita orqali ifodalovchi ko'chma ma'noli sodda jumla bo'lib, unda xulosa bo'lmaydi, balki uning o'zi bilan xulosa chiqarish uchun xizmat qiladi. Matal fikrni tugal bayon qilmay, balki unga ishora qiladi. Matal "u axmoq odam" deyish o'rniga - "uning bir qaynovi past" deydi; "Ular bir-biriga juda o'xshaydi" deyish o'rniga - "ular bir olmaning ikki pallasi" deb ataydi. Fikrni obrazli qilib ifodalovchi "bir qaynovi past", "bir olmaning ikki pallasi" birikmalarini maqol deb bo'lmaydi.

Xalq og'zaki ijodidagi maqollar janri tarixiy hayot davomida son va mazmun jihatdan boyish xususiyatiga ega. Ya'ni maqollar zamon o'tishi bilan iste'moldan chiqishi va ayni paytda yangi-yangi namunalari vujudga kelishi mumkin.

Maqollarning iste'moldan chiqishida quyidagi omillar sabab bo'ladi:

Tarixiy hayotning o'zgarishi. Ijtimoiy hayotda maqolni qo'llash ehtiyojining yo'qolishi oqibatida maqol xalq esidan chiqadi.

Omoch seni to'ydirgay,

Omboringni to'ldirgay.

Omoch ishlatish asta-sekin yo'qola borgan sari bu maqol ham iste'moldan chiqqan.

Tarixiy so'zlar ishtirokidagi maqollar vaqt o'tishi bilan yo'qoladi.

Qoziga bersang suyar,

Bermasang — so'yar.

Ayrim maqollar og'zaki ijodning og'zakiligi belgisi ta'sirida yo'qolishi ham mumkin. Bir avlod qo'llamagan maqol o'limga mahkum.

Ingliz aforizmlari ingliz tilidagi oddiy jumladan farq qiladigan maxsus tuzilishga ega. Ular ko'pincha minimal darajada siqilgan va chuqur ma'noni o'z ichiga olgan qisqa bayonotlardir.

LITERARY CRITICISM

Ingliz aforizmlarining xususiyatlaridan biri ularning qisqaligidir. Odatda ular bir necha so'z yoki iboradan iborat. Bunday yondashuv fikr yoki fikrni iloji boricha aniq va ifodali yetkazish imkonini beradi. Masalan, Uinston Cherrillning "Muvaffaqiyat muvaffaqiyatsizlikdan muvaffaqiyatsizlikka ishtiyoqni yo'qotmasdan borishdan iborat" degan mashhur aforizmida muvaffaqiyatga erishishning mohiyati aniq va lo'nda tasvirlangan.

Ingliz aforizmlarining yana bir xususiyati ularning maxsus ritmidir. Ular ko'pincha ma'lum metrik va ritmik naqshlar asosida quriladi, bu ularga musiqiylik va esdalik beradi. Misol uchun, Oskar Uayldning "Tajriba - bu bizning xatolarimizga beradigan nomdir" aforizmida siz tovush elementlarining ritmik takrorlanishini ko'rishingiz mumkin, bu esa uni yanada esda qolarli qiladi.

Ingliz aforizmlarining tuzilishi parallelizm va kontrastdan foydalanish bilan ham bog'liq bo'lishi mumkin. Ular ikkita fikr yoki vaziyat o'rtasidagi kontrastni o'z ichiga olishi mumkin, bu ularni yanada yorqinroq va samarali qiladi. Masalan, Uilyam Shekspirning "Hammani sev, birovg'a ishon, hech kimga yomonlik qilma" aforizmida "sevgi" va "ishonch" tushunchalari o'rtasidagi ziddiyat mavjud bo'lib, bu jihatlarning hayotdagi ahamiyatini ko'rsatadi.

Ingliz aforizmlari qisqalik, ritm, qofiya va kontrastni birlashtirgan maxsus tuzilishga ega. Ularning strukturaviy xususiyatlari ularga ta'sirchanlik va ta'sirchanlikni beradi, shuningdek, ularni eslab qolishni osonlashtiradi. Bu xususiyatlar ingliz aforizmlarini san'at va kundalik hayotda mashhur va ilhomlantiruvchi qiladi.

Ingliz aforizmlari so'zlarning alohida turi bo'lib, ularning maqsadi esda qolish va chuqur mazmuni qisqa shaklda yetkazishdir. Buning uchun ular ko'pincha turli leksik va stilistik vositalardan foydalanadilar. Keling, ulardan eng tipiklarini ko'rib chiqaylik.

Metaforalar ingliz aforizmlarida eng keng tarqalgan vositalardan biridir. Ular turli vaziyatlarga o'tkaziladigan va ularning ramzi bo'lgan tasvirlarni yaratadilar. Masalan, "Sevgi - bu jang maydoni" - bu aforizm sevgi munosabatlaridagi qiyinchiliklar va nizolarni tasvirlash uchun "jang maydoni" metaforasidan foydalanadi.

Taqqoslash ingliz aforizmlarida ham mashhur leksik vositadir. Ular muallifning nuqtai nazarini ifodalash uchun ikkita narsa yoki fikrni solishtirish imkonini beradi. Masalan, "Hayot shokolad qutisiga o'xshaydi, siz nimaga ega bo'lishingizni hech qachon bilmaysiz" - bu yerda bir quti shokolad bilan taqqoslash hayotning noaniqligi va oldindan aytib bo'lmaydiganligini bildiradi.

Wordplay - bu ingliz aforizmlarida tez-tez uchraydigan yana bir stilistik vosita. U so'z va iboralarning noaniqligi yoki ko'p ma'noliligiga asoslanadi. Masalan, "Vaqt o'qdek uchadi; meva banandek uchadi" (Vaqt o'qdek uchadi; mevalar banan kabi uchadi) - bu aforizmida "chivin" va "chivin" ma'nolari turlicha bo'lgan so'zlar ustida o'yin mavjud. "chivin" so'zidagi noaniqlik sifatida.

Ingliz aforizmlarida so'z birikmalaridan foydalanish yana bir xarakterli leksik vositadir. Pun - so'zlarning o'xshashligi yoki o'xshashligiga asoslangan o'yin. Masalan, "Men novvoy bo'lganman, lekin to'yib-to'yib xamir tayyorlay olmadim" so'zi "xamir" (xamir/pul) so'zining ma'nosini ifodalovchi so'z birikmasidir.

Ingliz aforizmlari donolik va ilhom manbai bo'lib, ular hayotning turli qirralari haqida gapiradi. Ingliz aforizmlarida ochilgan asosiy mavzulardan ba'zilari:

Hayotiy hikmat: Ko'p aforizmlar hayotdan o'rganishimiz mumkin bo'lgan saboqlarni yetkazishga qaratilgan. Ular qaror qabul qilish, vaqtni boshqarish va qiyinchiliklarni qabul qilish bo'yicha maslahatlarni o'z ichiga oladi. Masalan,

"Time is money" - "Vaqt - bu pul" yoki

"Experience is the best teacher" - "Tajriba - eng yaxshi o'qituvchi". -

"The only way to do great work is to love what you do". (Buyuk ish qilishning yagona yo'li - qilayotgan ishingizni sevishdir) - Stiv Jobs

"The purpose of our lives is to be happy". (Hayotimizning maqsadi - baxtli bo'lish) - Dalay Lama XIV

Sevgi: Sevgi mavzusi ingliz aforizmlarida ham ko'p uchraydi. Ular sevgi bilan bog'liq turli jihatlar va his-tuyg'ularni tasvirlaydi. Masalan,

"Love conquers all" - "Sevgi hamma narsani mag'lub etadi" yoki

"Absence makes the heart grow fonder" - "Yo'qlik yurakni rag'batlantiradi".

- "Where there is love, there is life." (Sevgi bor joyda hayot bor) - Mahatma Gandi

"Love is not about finding the right person, but about being the right person." (Sevgi to'g'ri odamni topish emas, balki to'g'ri odam bo'lishdir) - Andre Maurois

LITERARY CRITICISM

Insoniy munosabatlar: Aforizmlar inson munosabatlari haqidagi haqiqatni aks ettiradi. Ular ishonch, xiyonat, sadoqat va tushunish mavzulariga murojaat qilishadi. Misol uchun,

"A true friend is someone who is there for you through thick and thin" - "Haqiqiy do'st - bu siz uchun eng nozik va og'ir vaziyatlarda sizga yordam beradigan odam) - Uolt Disney

"Actions speak louder than words" - "Harakatlar so'zdan ko'ra balandroq gapiradi".

- "A true friend is someone who is there for you through thick and thin." (Haqiqiy do'st - bu siz uchun eng nozik va og'ir vaziyatlarda sizga yordam beradigan odam) - Uolt Disney

- "Trust takes years to build, seconds to break, and forever to repair." (Ishonchni qurish uchun yillar, yo'q qilish uchun daqiqalar va qayta tiklash uchun abadiylik kerak) - Kevin Spacey

O'z-o'zini rivojlantirish va muvaffaqiyat: Aforizmlar harakatga, o'sishga va muvaffaqiyatga ilhomlantirishi mumkin. Ular o'z-o'zini rivojlantirish, qat'iyatlilik va maqsadlaringizga erishish muhimligini ta'kidlaydilar. Masalan,

"The only way to do great work is to love what you do" - "Buyuk ish qilishning yagona yo'li - qilayotgan ishingizni sevish" yoki

"Success is not final, failure is not fatal: It is the courage to continue that counts" - "Muvaffaqiyat yakuniy emas, muvaffaqiyatsizlik halokatli emas: davom etish jasorati muhim" (Muvaffaqiyat finalda yotmaydi, muvaffaqiyatsizlik - bu halokatli emas: asosiysi - davom etish uchun jasorat).

- "The harder I work, the luckier I get." (Men qanchalik ko'p ishlasam, shunchalik omadli bo'laman) - Samuel Goldwyn

- "Don't watch the clock; do what it does. Keep going." (Soatga qaramang; nima qilsa, qiling. Davom eting) - Sem Livenson

Hayot falsafasi: Ayrim aforizmlarda hayotning falsafiy tomonlari va uning mavjudligi ma'nosi ko'rib chiqiladi. Ular fikr yuritishga va chuqurroq ma'no izlashga yordam berishi mumkin. Masalan,

"Happiness is not something ready made. It comes from your own actions" - "Baxt bu tayyor narsa emas, bu sizning harakatlaringizdan kelib chiqadi"

yoki

"The meaning of life is to give life meaning" - "Hayotning ma'nosi hayotga ma'no berishdir".

- "Happiness is not something ready made. It comes from your own actions."

(Baxt tayyor mahsulot emas. Bu sizning harakatlaringizdan kelib chiqadi) - Dalay Lama XIV

- "The meaning of life is to give life meaning".

(Hayotning ma'nosi hayotga ma'no berishdir) - Kennet Ollan

Umuman olganda, ingliz aforizmlari ularni samarali va esda qolarli qiladigan ma'lum tarkibiy xususiyatlarga ega. Ular qisqa, yoqimli ovozli va asosiy fikrni yoki fikrni mohirona ifodalaydi. Aforizmlar his-tuyg'ularni uyg'otish, teran fikrni targ'ib qilish, o'quvchi va tinglovchilar uchun ilhom manbai bo'lib xizmat qilish xususiyatiga ega. Ular adabiyot, falsafa va kundalik nutqning ajralmas qismi bo'lib, zamonaviy madaniyatga sezilarli ta'sir ko'rsatadi, donolik va haqiqat namoyon bo'ladi.

Xulosa. Maqol va aforizmlar madaniyatimizda muhim o'rin tutadi va chuqur ma'noga ega. Ular ko'p avlodlar tomonidan to'plangan donolik va yo'l-yo'riqni o'z ichiga olgan qisqa, esda qolarli iboralaridir. Bu iboralar tilimizni bezatadi, muloqotimizni boyitadi va atrofimizdagi dunyoni yaxshiroq tushunishimizga yordam beradi.

Maqol va aforizmlarda hayotning turli qirralari, axloqiy-axloqiy qadriyatlar bilan bir qatorda umumiy haqiqatlar ham ifodalanadi. Ular bizga xatolardan qochish yoki muammolarni bartaraf etishni o'rganishga yordam beradigan yashirin bilim va maslahatlarni o'z ichiga oladi. Maqol va aforizmlar ko'pincha bizning donoligimiz va tajribamizni ifodalaydi, ularni madaniyatimiz durdonalari deb atash mumkin.

Maqol va aforizmlarning asosiy afzalliklaridan biri ularning qisqa va ixchamligidir. Ular bir necha so'z yoki qisqa iborada chuqur ma'noni o'z ichiga oladi, bu ularni eslab qolishni osonlashtiradi va turli vaziyatlarda qo'llaniladi. Bu bizning fikr va g'oyalarimizni ta'kidlash uchun ularni kundalik nutqda, suhbatda yoki hatto yozishda ishlatishga imkon beradi.

Maqollar va aforizmlar madaniy qadriyatlar va an'analarni yetkazishda ham muhim rol o'ynaydi. Ular madaniyatimiz va o'zligimizning muhim elementi bo'lgan ajdodlarimiz hikmatlarini asrab-avaylash va ularga yetkazishimizga yordam beradi. Maqol va aforizmlar orqali xalqimiz tarixi va qadriyatlarini o'rganamiz, bu esa ildizlarimizni chuqurroq anglash va hurmat qilish imkonini beradi.

Bundan tashqari, maqol va aforizmlar ko'pincha adabiy asarlarda tasvir yoki kirish sifatida ishlatiladi. Ular o'quvchilar e'tiborini jalb qilish va matnning hissiy ta'sirini kuchaytirishga qodir. Aforizmlar asarning mavzusi yoki g'oyaviy asosini ta'kidlaydigan kitoblar, filmlar yoki taqdimotlarda asosiy fikrlarga aylanishi mumkin.

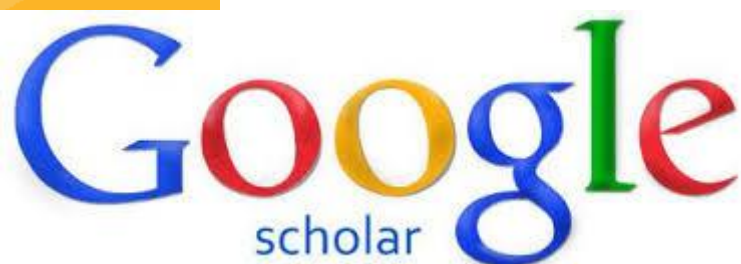
LITERARY CRITICISM

Shuningdek, tafakkurimiz va xulq-atvorimizni shakllantirishda maqol va aforizmlarning ahamiyatini kamaytirib bo'lmaydi. Ular bizning harakatlarimizni boshqarishi va oqilona qarorlar qabul qilishimizga yordam berishi mumkin. Maqol va aforizmlardan iqtibos keltirar ekanmiz, biz nafaqat so'zlarni, balki e'tiqodimiz, qadriyatlarimiz va tajribalarimizni ham bildiramiz.

Demak, maqol va aforizmlar shunchaki so'zlar yig'indisi emas, balki asrlar davomida to'plangan va o'tib kelgan hikmatdir. Ular bizning madaniyatimiz, kundalik nutqimiz va fikrlashimizda muhim rol o'ynaydi, xatolardan saboq olishimizga, qiyin vaziyatlardan chiqishimizga va qiyinchiliklarni yengishga yordam beradi. Maqollar va aforizmlar oddiy so'zlarga qaraganda balandroq eshitiladi; ular bizning ongimizga singib ketadi, bizni ilhomlantiradi va dono va yaxshiroq bo'lishga yordam beradi.

ADABIYOTLAR:

1. Maxliyo, M. (2019). *Review of the scientific translation problem. So'z san'ati xalqaro jurnali*, 1(5).
2. Mirzaev T. *O'zbek xalq maqollari*. – Toshkent: Sharq, 2012.
3. Sulaymonov M. *O'zbek xalq og'zaki ijodi (o'quv-uslubiy qo'llanma)*, Namangan, 2008. –120 b.
4. Surmanov, S., Tuyevna Akobirova, S., & Alisherovna Rasulmukhamedova, U. (2020) *Peculiarities of implicitness in artistic text. Theoretical & Applied Science*, 2, 158–161.
5. Tumanishvili *The specific and the Universal in the Proverb Genre / Rustaveli Institute of Georgia Literature. Volume1*, 2007.
6. Usmanova Sh. *“Lingvokulturologiya” fanidan ma'ruzalar kursi*. - Toshkent, 2014.

**"SCIENTIFIC REPORTS
OF BUKHARA STATE
UNIVERSITY"**

The journal was composed
in the Editorial and
Publishing Department of
Bukhara State University.

Editorial address:

Bukhara, 200117
Bukhara State University, main
building, 2nd floor, room 219.
Editorial and Publishing
Department.
[https://buxdu.uz/32-buxoro-
davlat-universiteti-ilmiy-
axboroti/131/131-buxoro-davlat-
universiteti-ilmiy-axboroti/](https://buxdu.uz/32-buxoro-davlat-universiteti-ilmiy-axboroti/131/131-buxoro-davlat-universiteti-ilmiy-axboroti/)
e-mail:
nashriyot_buxdu@buxdu.uz

Printing was permitted
29.02.2024 y. Paper format
60x84,1/8. Printed in express
printing method. Conditional
printing plate – 35,30.
Circulation 70. Order № 30.
Price is negotiable.
Published in the printing house
"BUKHARAHAMD PRINT" LLC
Address: Bukhara,
K.Murtazayev street, 344